

Allan - sort snak, hvide løgne

MØDER: Sangskriver Allan Olsen, ex-frederikshavner, udgiver til marts opfølger til erindringsbinderet "Tilfældig strejft" (2013). I den forbindelse gennemfører Olsen fem møder med bl. a. bassist Willi Jønsson, Johnny Madsen m.fl. Og 13. april møder Allan skuespiller Allan Olsen i Musikkens Hus.

Sine blev husket af alle farende svende

BØGER

Vendssyl Årbog 2018

★★★★☆

Vagabonderne, landstrygerne, bisserne.

1900-tallets hjemløse gik under flere betegnelser, men for Sine på "Heden" var de alle mennesker - Guds børn. Kom en farende svend til hendes gård i Tylstrup, var der altid husly og en bid brød, og det blev husket. Helt ind i dette årtusinde, mere end et halvt århundrede efter Sines død, er vagabonder kommet til "Heden" og har spurgt om logi, fordi de havde hørt godt om stedet.

I Vendssyl Årbog 2018 giver fhv. viceskoleinspektør Steffen Pedersen, Hjørring, et portræt af "Den gode kone" i Tylstrup, Petrine Jensine Andersen (1860-1952). Som barn har han kendt hende, og i sine unge år havde han selv gård på egnen.

Artiklen giver et billede af en kærlig og stærk kvinde, mor til syv, enke gennem 44 år, i ord og gerning dybt forankret i sin kristendom. Hun og ægtefællen Julius (1865-1908) var initiativtagere til Indre Mission i Tylstrup. Parret var i otte år bestyrere på Horsens fattiggård ved Vodskov med ansvaret for en snes af samfundets svageste. "Det har uden tvivl været med til at udvikle det omsorgsge, som især hos Sine kom til udtryk, da hun blev husmor på "Heden", skriver Steffen Pedersen, der også giver et indtryk af datidens sociale forhold.

Andre af årbogens 11 artikler bidrager på samme måde til at bringe fortidens

Sine på Heden blev 92 år, fik ti børn og nåede at se fem børnebørn vokse op på gården i Tylstrup.

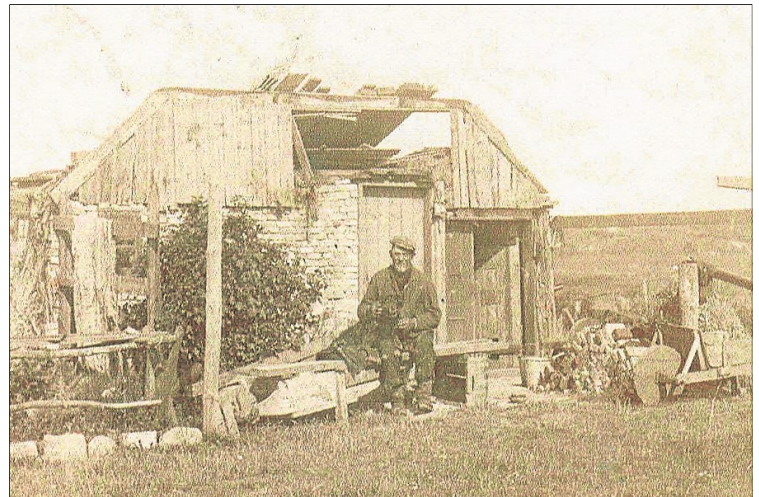
mennesker og deres vilkår tæt på.

Simon Jacobsen forbinder bunden og toppen af samfundet med sit dobbeltportræt af landarbejderen og eneboeren Søttrup i Furreby, og hans nabo, den rige sommergæst fra København, Harald Fischer. Søttrup kom på fattiggården, da hans hus skvattede sammen, og det ikke lykkedes ham at grave en hule i klitten.

Berørt af al elendigheden

på egnen besluttede Harald Fischer at forære Løkken et alderdomshjem. Aldershvide stod færdigt i 1920. Søttrup nåede ikke som tænkt at blive dets første boer, han døde året inden.

I artiklen fra Hans Fink, Løkken, møder vi den mest markante skudehandlerslægt fra Løkken. Jens Christensen Blokhuis (1694-1770) var en af de første, der etablerede sig på ladepladsen. Han blev også gift fire gange og far til 33 børn,

De sølle forhold for eneboeren Søttrup i Furreby (her foran sit hus) og egnens andre fattige berørte naboen, den rige københavnske sommergæst Harald Fischer, så dybt, at han skænkede Løkken et alderdomshjem.

16 alene med sin anden kone. De nøgterne oplysninger giver anledning til at tænke videre: Hvordan har det kunnet lade sig gøre? Det kunne det heller ikke helt.

Moderen døde som 44-årig, mange af børnene døde som små, og kun syv overlevede deres far.

Inger Rubæk Olesen, Helium, fortæller den grumme historie om sin mands tipoldefar, Smed-Hans fra Saltum. Han blev anset som "flittig, dygtig og trofast" og

tilmed som lidt af "en klog mand," en egenskab, der ofte blev tillagt smeden i tidligere tid.

Men han kom i uføre.

En bonde på Vrensted-egnen ville af med konen og bad både smeden og andre om hjælp til at forgifte hende. Det lykkedes ikke, Smede-Hans hjalp kun på skrømt, og det endte med, at en anden nabo i ærgrelse simpelthen kvalte den stakels kone.

Alle implicerede kom for

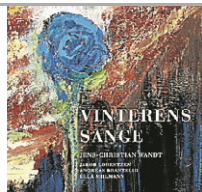
retten og blev dømt. Smede-Hans fik seks år i tugthuset, hans kone 120 dage i fængsel sammen med et spædbarn, der stadig fik bryst.

Fascinationen af kildernes vidnesbyrd om den gamle tid og dens mennesker er gennemgående, mens det kan ligge lidt tungere med perspektivering af de mange data.

Her skiller artiklen af historikeren Anders Rydahl-Jensens om Opdrætningscentralen i Store Vildmose

Vinterens sange - 17 styk

ALBUM: Sammen med Jakob Lorentzen på klaver, Andreas Brantelid på cello og Ulla Miilmann på fløjte har operasanger Jens-Christian Wandt udendt nyt album med titlen "Vinterens sange". 17 danske vintersange - med tekster af bl.a. Blicher, Brorson, Kaj Munk, Benny Andersen og Halfdan Rasmussen.

Opdrætscentralen i Store Vildmose var en eftertragtet arbejdsplads for landbrugselever. Her karleholdet 1935-36.

Møllegården i Voerså (her malet ca. 1910), engang en af de betydeligste vandmøller i Østvendssyl, har i næsten 100 år været lejrcenter for FDF. Historien fortælles i årbogen.

sig ud. Gennem tiåret 1934-44 var der på Centralgården og de 20 tilknyttede staldgårde opstaldet i alt 44.000 kvier, som var fjernet fra de smitsomme miljøer hjemme, og med netop den indsats lykkedes det stort set at udrydde kvægtuberkulosen i Danmark.

Det har været et fundament for den høje veterinære standard, dansk landbrug siden har profiteret af på eksportmarkederne. Men var en stor investering, og

Mejeriforeningen, der var gået ind med en kvart million kroner (trods protester fra mejerierne i Vendssyl) endte med at springe fra og overlade det hele til staten.

Egon Kjøller
kultur@nordjyske.dk

■ **Vendssyl Årbog 2018**
192 sider, 190 kroner
Historisk Samfund for Vendssyl

Medicinsk krimi emmer af atmosfære

ROMAN

Ambrose Parry: "Al kødets gang"

★★★★☆☆

Efterhånden skriver adskillige ægtepar bøger sammen, nogle endda under pseudonym som Lars Kepler og den her aktuelle Ambrose Parry.

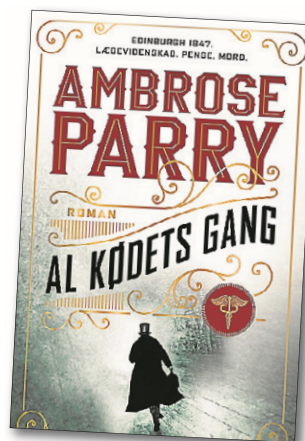
I dette tilfælde dækker pseudonymet over de noget mere uhåndterlige navne Christopher Brookmyre og Marisa Haetzman. Han er prisbelønnet krimiforfatter (dog uden at hans bøger er oversat til dansk) og hun forsker i udviklingen inden for anæstesi, altså bedøvelse.

Dermed er vi allerede sporet ind på bogens genre, der på engelsk kaldes "medical mystery", her i historiske rammer, idet den foregår i Edinburgh i 1847, hvor anæstesi var i sin vorden og ikke lige populært blandt alle læger.

En del kirurger foretrak at operere uden bedøvelse, fordi patientens skrig og kvaler fortalte om, hvordan det hele gik.

Jo, det er barske tider, og bogen fortæller også levende, nogle gange næsten lidt for levende, om problematiske fødsler, hvor man måtte skære fostre i stykker inden i moderen for at få dem ud og redde hendes liv.

Vi følger den unge og fattige lægestuderende Will Raven, der er i praktik hos fødselslægen James Simpson (en virkelig historisk person), og lægens tjenestepige Sarah Fisher, der meget hellere vil læse medicin end servere te.

De har begge deres grunde til at se nærmere på en række meget smertefulde dødsfald blandt unge kvinder, og undersøgelserne ender med ikke at være ganske ufarlige for dem selv.

Samtidig følger vi James Simpson og hans kollegers jagt på det perfekte bedøvelsesmiddel, og det er heller ikke en ufarlig jagt, idet de simpelthen prøver medikamenterne selv. Så indimellem ligger flere læger bevidstløse hen over spisebordet hjemme hos Simpson.

I begyndelsen anvender de med held æter i deres lægegerninger, men så opdager de kloroform, og det virker langt mere lovende.

Det er en af bogens stærke sider, at det historiske grundlag fremstår sær-

deles veldokumenteret, og desuden er tidsbilledet og atmosfæren i top. Vi kommer rundt i stinkende fattigkvarterer, dunkle værtshuse, mørke gyder og befængte bordeller. På besøg hos både høj og lav i en tid, hvor selv mindre kvæstelser kunne koste både liv og i hvert fald forlighed, så fattighuset var eneste udvej.

Det er barskt, rått og på mange måder nådesløst.

Will, Sarah og de øvrige personer er også beskrevet psykologisk overbevisende, mens selve krimiplottet er lidt for længe om at komme i gang.

Men da det endelig sker, ja, så sker der sandelig også noget.

Forlaget har sjusket med korrekturten, men forbeholdene ændrer ikke for alvor på, at "Al kødets gang" er en vellykket nyskabelse inden for krimigenren.

Der er planlagt flere bøger i serien, og dem er der kun grund til at glæde sig til.

Flemming Junker
kultur@nordjyske.dk

■ Ambrose Parry: "Al kødets gang"

Oversættelse: Lilian Kingo
396 sider, 299 kroner
Modtryk.

Pseudonymet Ambrose Parry dækker over ægteparret Christopher Brookmyre og Marisa Haetzman.